

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

TRADICIONALNA MEDICINA

**DUBOKI SMISLENI
RAZGOVOR**

O USTRAJNOSTI

**BOTTICELLI
FILOZOF LJUBAVI**

RUŽA

4

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

05 | 2022. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4 DUBOKI SMISLENI RAZGOVOR

Sabine Leitner

5 TRADICIONALNA MEDICINA

Tomislav Peharda

10 O USTRAJNOSTI Ili o potrebi pronalaženja vlastitog ritma

Jelena Sikirić

13 RUŽA

Martina Rafaeli

16 LANCELOT BROWN Otac modernog vrta

Stela Zorić

18 BOTTICELLI – Filozof ljubavi

Isabelle Ohmann

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Dijana Kotarac, Ana Jončić,
Jerko Grgić, Nataša Žaja, Branko Zorić, Damir Krivdić

Lektura: Branka Žaja

Tehničko uredništvo:
Svjetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

5

10

13

16

18

Upristupima suvremenih znanosti često se događa da se potiskuje ili potpuno zanemaruje povijesni put kroz koji su se mnoga dragocjena iskustva i znanja strpljivo sakupljala i nadograđivala, ali i gubila i ponovno otkrivala. Sličnu sudbinu doživljava i moderna medicina gdje se zbog različitih, uglavnom interesnih razloga zanemaruju njena tradicionalna postignuća, pa ih se zato mora ponovno otkrivati. Mnoga od njih stoljećima pažljivo čuva narodna medicina koja je nebrojeno puta potvrdila svoju učinkovitost.

Možda se upravo u tome nalazi jedan od vitalnih ključeva i ove znanosti – povezati stara znanja i suvremene metode, kao što je primjerice veliki poticaj za svoja otkrića u atomskoj fizici Werner Heisenberg našao u djelima Demokrita i drugih starogrčkih filozofa. U medicini je izniman primjer pokazala i skromna kineska znanstvenica Tu Youyou koja je zaokupljena problemom velike smrtnosti od malarije ponovno "otkrila" lijek strpljivim proučavanjem drevnih kineskih medicinskih tekstova. Zanimljivo je napomenuti da su drugi učinkoviti pripravci protiv malarije već odavno bili u upotrebi u sasvim drugom dijelu svijeta, u Peruu u vrijeme dolaska kolonizatora, i da su ih kasnije uspješno primjenjivali misionari.

Ovi nam primjeri samo potvrđuju da ono "novo" i "suvremeno" ne mora to u potpunosti biti i da se veliki korak naprijed može napraviti korakom unatrag koji je ustvari dobar zalet – oslonac na čvrstu bazu onog korisnog iz prošlosti s jasnim usmjerenjem prema aktualnoj potrebi i cilju kojem težimo danas.

Uredništvo

DUBOKI SMISLENI RAZGOVOR

Sabine Leitner

Upravo sam otkrila značenje akronima DMC i moram priznati da me je jako zaokupio. DMC je kratica za *Deep Meaningful Conversation* ("duboki smisleni razgovor"). Čini se da se koristi od 2017. godine, a postao je popularniji zahvaljujući TV emisijama poput *Otoka ljubavi*. U rječniku postoji oko 450 različitih značenja slova DMC, ali "duboki i smisleni razgovor" njegova je najčešća definicija na Snapchatu, Whatsappu, Facebooku, Twitteru i Instagramu.

Često se kaže da su žargonski izrazi i kratice popularne kulture izraz duha vremena u kojem su nastale i korištene. Uvijek postoji razlog zašto nastaju nove riječi i one često otkrivaju dublje struje osjećaja, misli i potreba. Činjenica da se nova kratica ustalila, pokazuje da ljudi stvore odnos s njezinim značenjem i rezoniraju s njezinom porukom.

Ne iznenađuje što mnogi od nas čeznu za dubokom povezanošću te stimulacijom koja potiče na razmišljanje i nove poglede, a koju pruža dobar razgovor. Nezadovoljni smo površnim odnosima, društvenom nespretnošću koja je nastala uslijed davanja prevelike važnosti izvanjskom te praznih obećanja o sreći koje naše potrošačko društvo ne može ispuniti. Prema istraživanju iz svibnja 2020., samo je četrnaest posto Amerikanaca izjavilo da su vrlo sretni – što je pad od trideset jedan posto u odnosu na 2018. godinu.

Mislim da su ovakva istraživanja, riječi poput DMC-a, sveprisutnost depresije, ovisnosti i šokantan porast samoubojstava znakovi koji upućuju na drugu, dublju pandemiju – pandemiju besmisla. Viktor Frankl, psihijatar, filozof, preživjela žrtva holokausta i autor 32 knjige, ovaj je nedostatak značenja i vrijednosti nazvao "siromaštvom Zapada". U svom klasiku *Čovjekovo traganje za smislom*, prevedenom na 23 jezika, napisao je: "Ljudi imaju dovoljno za život, ali nemaju za što živjeti. Oni imaju sredstva, ali ne i smisao." Također je prije više od pedeset godina napisao da trideset posto njegovih pacijenata pati od nedostatka smisla. C. G. Jung je iznio i veći postotak. I Frankl i Jung su shvatili da je naša potraga za smislom ono što nas čini ljudima i da se zbog

nedostatka smisla možemo razboljeti. Frankl: "Patnja zbog besmisla nije patološka, već dokaz čovjekove ljudskosti. Ali iako nije uzrokovana ničim patološkim, potencijalno je patogena." Za njega, potraga za smislom predstavlja primarnu motivacijsku silu čovječanstva i ako nam nedostaje smisla, počinjemo propadati, na ovaj ili na onaj način.

Ova potraga za smislom neizbježno će nas dovesti do egzistencijalnih pitanja. I tu se susreću DMC i filozofija. Filozofija ne kao intelektualni razgovor s puno imena i zamršenih rečenica, već kao "ljubav prema mudrosti", kao svijest o našim dubokim pitanjima i kao intuicija da postoje odgovori koje trebamo pronaći i temeljni principi koje moramo otkriti. Filozofija je istovremeno pokretačka snaga i proizvod naše potrage za smislom. Filozofija, u kombinaciji s vještinama slušanja, empatijom, istinskim zanimanjem za drugoga, otvorenošću i autentičnošću zasigurno će biti temelj svakog duboko smislenog razgovora.

Razlog zbog kojeg mi se koncept DMC-a učinio zanimljivim bio je taj što u njemu vidim pokazatelj da počinjemo shvaćati što nam to nedostaje i što zapravo tražimo. Ako uspijemo uočiti problem, moći ćemo potražiti rješenje. Ako shvatimo vrijednost dubokih i smislenih razgovora, to znači da želimo ići dublje, doista se baviti jedni drugima, usuditi se postavljati velika pitanja, a ne ih samo ušutkavati patološkom zaposlenosti ili uzimanjem psihoaktivnih supstanci.

Jedan od najvećih darova koji možemo dati jedni drugima je vrijeme za dobar razgovor. Zbog toga se uvijek osjećamo bolje i ispunjenije. Povezujemo se, nadilazimo međusobne razlike i otkrivamo da nismo sami u besmislenom svemiru, već smo dio ljudske obitelji koja je uvijek iznova pronalazila smisao u ljudskim iskustvima i u našoj patnji. Vjerujem da duboki i sadržajni razgovori mogu biti univerzalni lijek za mnoge bolesti našeg vremena i nadam se da ćete ih imati u izobilju u narednim mjesecima. ♡

S engleskog preveo: Josip Matković

TRADICIONALNA MEDICINA

Tomislav Peharda

*Liječnik mora biti sluga Istine. Liječnik je sluga Prirode.
Galen*

Kada se današnji liječnik-entuzijast susreće s drevnom medicinom Egipta, Indije, pretkolumbovske Amerike ili Kine, stječe utisak nečeg istovremeno i neopipljivog i neuhvatljivog, ali i sveprisutnog i sveprožimajućeg, nečeg tako esencijalno važnog, za čime neumorno traga, gotovo ga dotiče, no nečeg što mu ipak ostaje u domeni slutnje.

Mogućnost povezivanja i uspoređivanja medicina drevnih društava, iako prostorno-vremenski i mentalitetom udaljenih, zbunjuje suvremenog liječnika. Podjednako je zbunjujuća nemogućnost uspoređivanja koncepta današnje medicine i medicine drevnih kultura.

S pravom se postavlja pitanje: što to omogućuje međusobno uspoređivanje medicina drevnih kul-

tura, dok usporedba sa suvremenom medicinom nije moguća? Zašto liječnik današnjice ne uspijeva shvatiti svog prethodnika, dok su stare medicine, iako prostorno i vremenski udaljene, međusobno srodne? Daje li suvremena paradigma medicine ispravne smjernice, dok sve što nije u okviru njezine logike ignorira kao nadriliječništvo ili ne-medicinu? Je li suvremeni specijalist uistinu toliko napredovao da je sve ono prije stvar prošlosti, ili se radi o nečem drugom?

U nastavku ćemo pokušati približiti temelje medicine drevnih kultura koje nazivamo tradicionalnima¹, kao i ulogu liječnika u njima.

¹Tradicionalna društva su ona u kojima sva znanja i iskustva postoje oduvijek, univerzalna su i prenose se kao opći ključevi razumijevanja univerzuma shvaćenog kao sveta nedjeljiva cjelina.

Tradicionalna slika svijeta

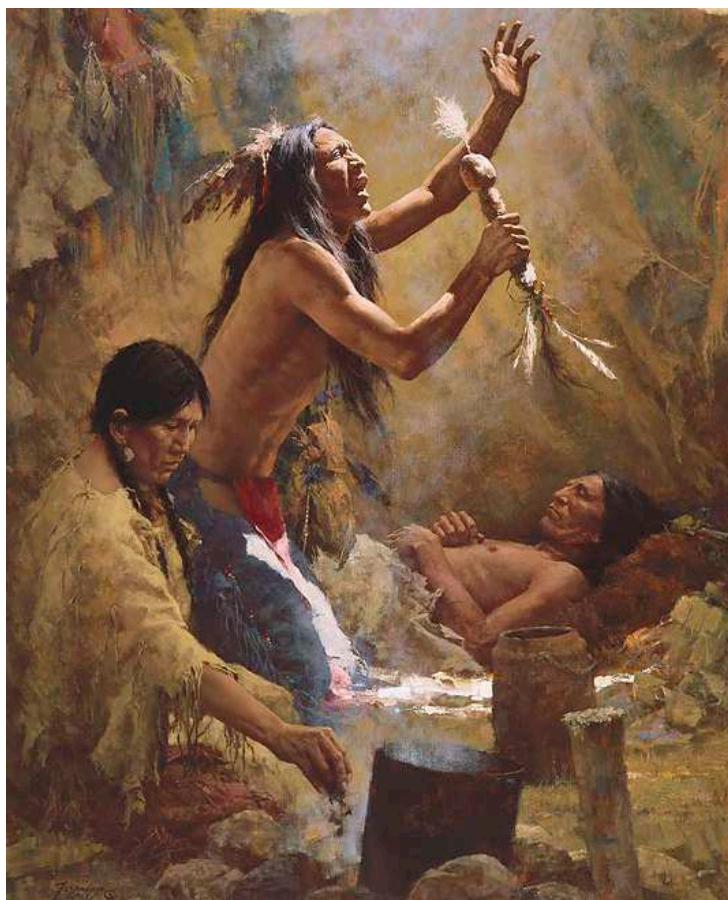
Naturam intueamur, hanc sequamur

(Promatrajmo Prirodu i povodimo se za njom)

Slika svijeta čovjeka tradicionalnog društva uključivala je, osim onih vidljivih, i one nevidljive dimenzije Prirode. U takvom složenom Univerzumu međusobno se upotpunjuju ovaj vidljivi, prolazni svijet i nevidljivi, vječno prisutni, duhovni svijet, te zahvaljujući međusobnom prožimanju zajedno čine stvarnost u pravom smislu riječi. Držalo se da je Univerzum sustav poput velikog živog bića, u kojem sve korespondira i čini

svemu onom što se u njemu odvija. Upravo u onom onostranom koje nadilazi naša fizička i osjetilna ograničenja, drevni su liječnici otkrivali i crpili bit svoga umijeća. Kao posjednici dubljih znanja, oni su znali da medicina po svojoj prirodi ima korijene u božanskoj mudrosti koja je bezvremenska i predstavlja istinsko izvoriste svega manifestiranog pa tako i same medicine, zbog čega se uzimala kao uzor i model. Njezine su prostorno-vremenske manifestacije karakteristične i specifične za pojedine civilizacije, ali svaka od njih ima kao okosnicu tradicionalnu sliku svijeta.

Drevni je liječnik putem inicijacije dobivao uvid u

jednu smislenu cjelinu. On je neprestano u pokretu, razvija se, a upravljan je božanskim zakonima koji nas nadilaze. Za drevne je narode svijet božansko djelo i kao takav svet i smislen jer posjeduje red, sklad i postojanost.

Na samo ljudsko biće gledalo se kao na kompleksnu jedinku koja je uklopljena u Univerzum. *Čovjek neka ima na umu tko je i što bi još trebao i morao postati, jer 'compositio humana' je moćna i sazdana od mnogo raznolikosti koje čine cjelinu*, svoje suvremenike podsjeća Paracelzus, jedan od rijetkih tradicionalnih liječnika novije epohe.

Takvo metafizičko shvaćanje stvarnosti daje odgovor na smisao vidljivog, materijalnog svijeta, i značenje

cjelovitost stvarnosti, ljudsku sudbinu i ulogu bolesti te tako stjecao polazište za ispravno djelovanje. Naime, medicina predstavlja primjenu univerzalnih načela na ljudsko tijelo, a prema tim načelima sve što je bliže duhovnom, dobro je i zdravo, a sve što nas odmiče od duhovnog tj. primiče prolaznom, materijalnom svijetu, jest bolest. Univerzalna načela daju liječniku kriterije, a zdravlje dobiva svoj pravi smisao. Takvo shvaćanje otvaralo mu je pogled prema zbilji nasuprot zatočnosti života u materijalnom svijetu, a budnost njegove duše usmjeravala prema vječnim vrijednostima. Takva "metafizička osjetljivost" omogućavala mu je uvid u neravnotežu koja uzrokuje bolest.

Osobine liječnika

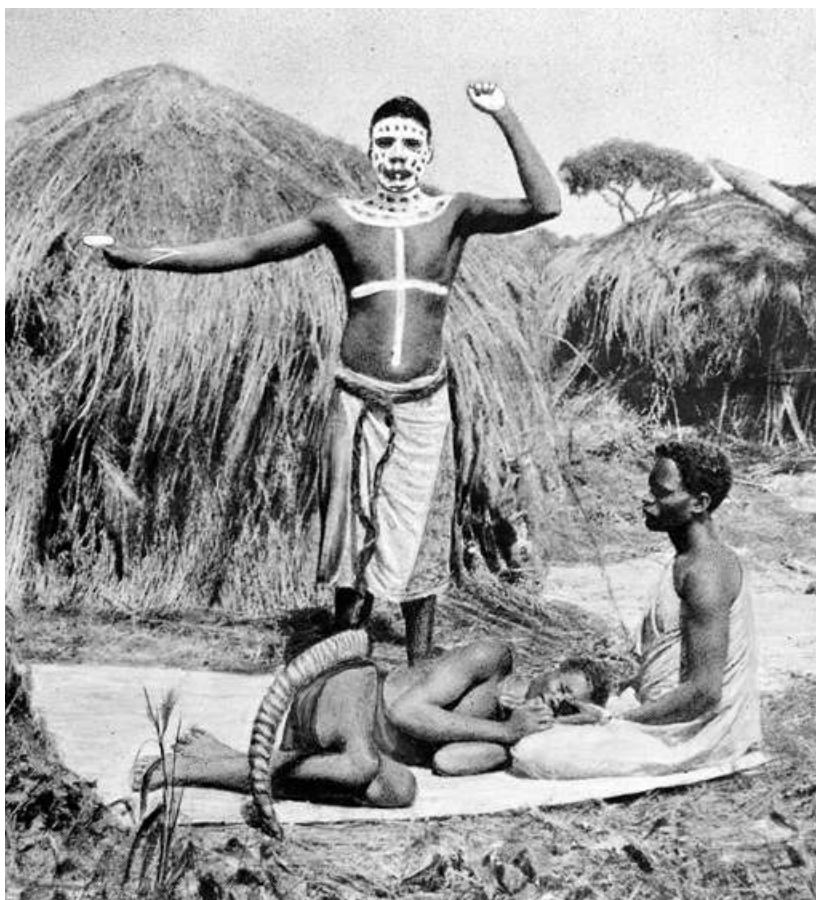
Aristos iathros kaj philosophos
(Dobar liječnik je i filozof)

U tradicionalnim društvima liječništvo se prvenstveno doživljavalo kao služenje, a sam Hipokrat naglašava: *Tko želi upoznati liječničko umijeće, mora imati prirodnu nadarenost, dobro školovanje, mora učiti od mladosti, mora željeti raditi i mora imati dovoljno vremena za učenje (...)* On mora biti skroman, trezven i strpljiv, pripravan da se žrtvuje svome pozivu.

Liječništvo se nikada nije smatralo zanatom, već

shvaćao bolest, a time i svrhu liječenja te je mogao doprijeti do samog korijena bolesti.

Takva spoznaja nije posljedica svestrane erudicije ili enciklopedijskog memoriranja činjenica. To su znanja o Životu koja pripadaju području nutrine, području istinske prirode ljudskog bića, a proizlaze iz cjelovitog viđenja stvarnosti. Ona se ne mogu prenijeti izvana, ali se mogu osvijestiti snagom duha. Kako se radi o probuđenosti duše za metafizičko, za iskonsko, o primjeni univerzalnih načela na pojedina područja ljudskog djelovanja, liječnici su istovremeno bili i arhitekti, i vrsni retoričari, i upravitelji, pjesnici, mistici itd.

pozivom i poslanjem. Drevni se liječnik morao pročištit kako bi postao kanalom za božanske snage; što je bio pročišćeniji, to je mogao postati boljim kanalom za iscjeljivanje. U tu je svrhu morao ovladati vlastitom prirodom, dovesti u ravnotežu svoje nagone i strasti, stavljajući se tako pročišćen u službu poziva. Uvjet je bio *Medice, cura te ipsum* (*Liječniče, izliječi samog sebe*). Stoga je to uključivalo daleko više kvaliteta od onih koje nudi današnje formalno obrazovanje. Učenje nije bilo moguće bez moralne komponente kao nezaobilaznog uvjeta. Svijest o vlastitim nesavršenostima i želja za njihovim nadvladavanjem, odlike su istinskog liječnika-filozofa.

Zahvaljujući kozmičkoj viziji uređenja svijeta i položaja čovjeka u njemu, liječnik je na jedan osobit način

Bolest kao buđenje svijesti

*Corpore sed mens est aegro magis aegra malique
in circumspectu stat sine fine sui*

(U bolesnom tijelu još je bolesniji duh
koji neprekidno razmišlja o svojoj nevolji)

Ovidije

Nasuprot današnjem mišljenju da je bolest nešto isključivo negativno, a tjelesno zdravlje sinonim za sreću, drevni su liječnici imali drugačiji pristup bolesti i zdravlju, uzimajući u obzir da je prolazno tijelo samo prijenosnik duše koja evoluira kroz inkarnacije. Stoga

pozornost liječnika nije bila isključivo usmjerena na liječenje tijela, već se djelovalo na svijest bolesnog čovjeka. Naime, udaljavanje od istinskih vrijednosti dovodi do disharmonije koja se očituje u nagomilavanju onog štetnog, što posljedično vodi u bolest. Neke su bolesti posljedica načina života, a neke sudbinski određene. Malobrojne i najlakše izlječive bile su bolesti tijela. Daleko ozbiljnije i dublje bile su bolesti psihičkog i suptilnijih planova. Znajući što i kako liječiti, drevni su liječnici prvenstveno radili na uspostavi izgubljene ravnoteže.

Iako se izvanjski i subjektivno od strane pacijenta bolest doživljava kao zlo, kao patnja, u tradicionalnoj pedagogiji ovo stanje ima i pozitivno značenje jer može biti pokretačem unutarnjih promjena. Svojom pojavom, bolesti, osobito one ozbiljnije, zaustavljaju svakodnevnu ljudsku preokupaciju i protresaju njegovu usredotočenost na prolazno. Nema čovjeka koji se u takvoj situaciji ne zamisli nad vlastitim životom i smrću. Bolesno stanje traži povlačenje u sebe, jedno intimno preispitivanje uzroka koji su doveli do bolesti.

Bolest predstavlja kritični trenutak kako za tijelo, tako i za samu osobu, dovodeći do dezorganizacije svijesti, šoka, kaosa. Drevni je liječnik koristio taj trenutak formalnog razaranja "stare svijesti" kao mogućnost obnove svijesti kroz iskustvo bolesti.

Dok bolesnik razmišlja kako ukloniti nepoželjno stanje, djelujući samo u okvirima onoga što percipira, drevni je liječnik nastojao kod bolesnika potaknuti nadilaženje ovog čisto fiziološkog stanja, kako bi bolest pravilno povezao u već postojeća životna iskustva i na

taj način sudjelovao u vlastitom napretku. Liječnik je znao da svijest ljudskog bića nije konačna i ograničena – naprotiv, mnogostruke mogućnosti izranjaju upravo zahvaljujući "uzdrnavanju" psihe. Liječnik je pomagao bolesniku da prepozna vlastitu sposobnost uspostave ravnoteže u svojoj nutрини. On nije davao samo lijek, odgovor izvana, kojim sanira poremećaj, već je od bolesnika zahtijevao određeni napor kako bi se "razasuti elementi" mogli ponovno povezati i tako ga vodio prema istinskom ozdravljenju.

Gledajući bolest u kontekstu cjeline nečijeg života, a ne kao pojedinačni, izdvojeni događaj, ona uvijek sadrži nešto smisljeno i u sebi nosi poruku. Upravo ta nova iskustva, u procesu interakcije s prethodnim iskustvima i elementima, omogućuju reorganizaciju svijesti pacijenta i postizanje kvalitativnog pomaka. Tako se bolest koristila za poticanje transformacije bolesnikove svijesti, pružajući mu mogućnost promjene dotadašnjeg načina života. Patološkim supstratom stvorena je mogućnost za psihološki prijelaz iz "nižeg" u "više" stanje svijesti. Bolesnik je kroz bolest mogao naučiti nešto o sebi i tako se približiti samom sebi, jer se kroz "iskustvo negativnog" susretao sa stvarnošću višeg reda koju posjeduje u sebi.

Kod ovakvog pristupa zdravlje, bolest, život i smrt nisu u suprotnosti. Štoviše, svojim međusobnim upotpunjavanjem sudjeluju u oblikovanju cjeline dinamičkog odnosa gdje svaki element, pa tako i bolest, ima određeni smisao i nužan je za život. Drevni su liječnici

poznavali tu vrijednost i korisnost učenja od paradoksalnih životnih situacija jer one postaju izvorom istinskih promjena. Čovjeka se putem bolesti nastojalo potaknuti na preispitivanje vlastitih kriterija i stavova, dovodeći ga tako na put spoznaje u okvirima njegovih mogućnosti.

Medicina nekad i danas

Najbolji liječnik sprječava bolest; osrednji liječi bolest u početku; slab liječnik liječi kad se bolest razvila.

Chi Po²

Paracelsus kaže: *Medicina počiva na četiri stupa: filozofiji, astrologiji, alkemiji i etici. Liječnik bi trebao biti najbolje, najtemeljitije i najdublje upućen u sve grane filozofije, fizike i alkemije i ne smije mu uzmanjkati znanja iz tih područja. Jer, od svih ljudi, liječnik je onaj tko najbolje poznaje učenja prirode i njezino svjetlo, i samo kao takav on je pomoćnik bolesnikov.*

Prava medicina u svojoj je biti kozmološka znanost koja načela Univerzuma dovodi u korelaciju i analogiju s čovjekom preko bolesti i zdravlja. Tako se mikrokozmos čovjeka povezuje s makrokozmosom cijele Prirode, što nauci o liječenju daje uzvišeno značenje. Zahvaljujući cjelovitoj i sveobuhvatnoj slici svijeta, tradicionalni je liječnik bio svjestan nevidljive povezanosti svega postojećeg. Sagledavao je beskonačan red stvari s metafizičke perspektive, uočavajući tako samu prirodu bolesti.

Kako današnji liječnik nije senzibilan za sakralan i smislen Univerzum i ne prihvaća mogućnost postojanja nevidljive razine, bavljenje samo vidljivim i mjerljivim manifestacijama bolesti postaje polazna točka modernog pristupa liječenju. Kult činjenica sa sve suhoparnijim analizama, istraživanjima pojedinosti do beskonačnosti, izvitoperio je pogled na stvarnost, a njezina je zanemarena nevidljiva dimenzija tako postala daleka, mutna, nejasna

² Liječnik Huang Tija (Žutog cara) bio je taoistički filozof Chi Po. U knjizi klasične kineske medicine *Nei Ching* iz 3. tisućljeća pr. Kr. Žuti car postavlja pitanja, a Chi Po kroz svoje odgovore iznosi principe drevne kineske medicine.

i konačno nebitna. Moderna je medicina postala zatvorenik vlastitog ograničenog područja. Ona je "izvanjska", deskriptivna, oslanja se na "opisno znanje" i činjenice, što umanjuje medicinsko umijeće svodeći ga na puku tehniku liječenja tijela i ne vodi ni korak naprijed na putu istinske spoznaje.

Ova pretjerana okrenutost empiriji dovela je do negiranja svega onog što je nadilazi kao i do pragmatičnosti isključivo na polju tjelesnosti gdje se medicina poistovjećuje s farmak industrijom. Time se raskidaju gotovo sve veze s pravom ulogom medicine, a ta je da ostvaruje harmoniju unutar čovjeka, odnosno zdravlje.

Takva medicina izgubila je sponu s tradicionalnom medicinom. Dovoljno je pogledati kako zapadno orijentirani liječnik gleda na ono što predstavlja ostatke tradicionalnih medicina (akupunktura, liječenje mineralima, šamanizam). Danas se na njih gleda kao na "tehnike", a zanemaruje se prvotno višedimenzionalno značenje medicine kao dijela iskonskog znanja. Stoga možemo govoriti o duhovnom nazadovanju moderne medicine.

Čini se kako je istinski izazov za današnjeg medicinara preispitivanje vlastitih ideja i stavova kako bi se ponovno omogućio povratak medicine kao umijeća. Ovdje se mora naglasiti da se ne radi nužno o povratku ostacima tradicionalnih tehnika, već načelima tradicionalne medicine. Takva nova-stara medicina, koja je sazdana na principima božanske mudrosti, ne dolazi "izvana"; ona se rađa iz nutrine ljudskog bića. Uistinu, "čistoća tijela je pola zdravlja", ali potrebno je uložiti napor prema danas zaboravljenom drugom dijelu rečenice koji kaže: "čistoća tijela i duše je cijelo zdravlje". ☸

O USTRAJNOSTI

ILI O POTREBI PRONALAZENJA VLASTITOG RITMA

Jelena Sikirić

Budeći se iz "zimskog sna", nezadovoljni kako smo proveli vrijeme, često sebi dajemo riječ da ćemo dolaskom proljeća okrenuti novi list. I tada stvarno sve krene drugačije.

Početi iznova nije tako lako. U pravilu, u tim situacijama nisu dovoljne samo dobre namjere, jer tek što se primimo posla, odmah počne djelovati prirodni zakon ciklusa. Poslije početnog razdoblja promjena i velikog napora usmjerenog na mijenjanje nečega u životu, nastupa sljedeća faza i mi se zaustavljamo klonuli, bez snage da savladamo prve teškoće i prvu pobunu vlastite osobnosti koja teško popušta preodgajanju.

I to se ponavlja iz ciklusa u ciklus: poslije dobrog početka i uzleta slijedi pad i povratak u stanje u kojem smo bili prije.

U svim sličnim situacijama dolazi do izražaja jedan bitan faktor koji istovremeno predstavlja bit problema i polaznu točku za njegovo rješenje: za dostizanje čak i elementarne unutarnje stabilnosti, smirenja i snage, potrebno je da naš život dobije optimalni ritam koji će omogućiti izražavanje najfinijih osobina našeg bića.

Mnogima je nepostojanje životnog ritma osobit problem: odsutnošću ritma može se objasniti zašto

ne činimo mnogo toga što bismo željeli činiti, zašto propuštamo ono što smo tako dugo čekali, zašto nismo ostvarili ono što nam je sudbina odredila.

Godinama živimo prema umjetnom ritmu koji se sastoji od mnoštva ustaljenih navika, stereotipa, egoističnih želja, kompleksa i strahova. No postupno počinjemo osjećati da ovaj umjetni ritam guši i ograničava našu istinsku prirodu i da nas vodi tome da postanemo bića "po navici". Zato se taj tijek zbivanja mora korjenito promijeniti. Kada se napušta stari ritam, najvažnije je ne dozvoliti stanje izgubljenosti, malodušnosti, kaosa i pasivnosti. Potrebno je pronaći novi ritam i pritom ga tako izgraditi da bude utemeljen na onome zbog čega i prelazimo na njega – na našim najvišim snovima, nadama i težnjama.

Pri uspostavi bilo kojeg ritma neophodno je jedno svojstvo bez kojeg ovaj proces postaje neostvariv: ustrajnost. Ako se zapitamo od čega se sastoji svaki ritam, vidjet ćemo da se on temelji na ustrajnom nastojanju na svim planovima bića – na planu djelovanja, mišljenja, osjećaja, ideja i stvaralačkih sposobnosti. Umjesto jednog velikog napora i kratkotrajnog poleta nakon čega nastupa nedjelovanje i inercija, bolje je činiti male, ali

ustrajne korake koji će tijekom dužeg ili kraćeg vremena dovesti do ostvarenja našeg zamišljenog cilja.

Ustrajnost u naporu i djelovanju te ritam kao rezultat toga, ključ je koji otvara vrata prema višim kvalitetama, vrlinama i sposobnostima.

MALE TAJNE SVAKODNEVNOG RITMA

Kao i sve u prirodi, i naš organizam treba ritam koji će mu pomoći da se pripremi za nadolazeća zbivanja i situacije te lakše prijeđe iz jedne faze ciklusa u drugu. Zbog toga je jako važno imati ritam u odlasku na počinak i ustajanju, ritam u uzimanju hrane, u održavanju tjelesne higijene. Podjednako je važno imati ritam i u opuštanju: jednostavni fizički poslovi, vježbe ili tek šetnje ne samo da vježbaju tijelo, nego duši omogućuju smirenje i odmor.

Na ovakvo ustrajno djelovanje naš će organizam uzvratiti otkrivanjem dubokih potencijala i rezervi čije postojanje nismo niti naslućivali, a koji su probuđeni samo kao odgovor na nastojanje koje smo iskazali.

KAKO POBIJEDITI UMOR

Ustrajnost je potrebna i u reguliranju naše energije, ritmu rada i odmora. Svoj rad moramo organizirati tako da se razdoblja aktivnosti izmjenjuju s razdobljima odmora.

Uspostavljanje takvog ritma istovremeno je i praktična vježba tijekom koje se učimo optimalno rasporediti svoje snage i rezerve. Kad nas usred neke aktivnosti iznenada snađe "nepredviđeni" umor i iscrpljenost, znat ćemo da treba izdržati jednu minutu više kako bismo završili rad i moći ćemo za to pronaći potrebnu energiju. Dok budemo nastojali "izdržati do kraja", držat će nas misao da nas poslije napornog rada čeka planirani i zasluženi odmor tijekom kojeg ćemo regenerirati tijelo i obnoviti snagu za novu aktivnost.

EMOCIONALNI CIKLUSI

Ustrajnost na području emocija sastoji se u sposobnosti reguliranja i kontrole triju stanja naše psihe. Tko nije doživio krajnosti u raspoloženjima? Postoji razdoblje "sveopćeg dobrog raspoloženja" tijekom kojeg osjećamo snažni polet, sve vidimo ružičasto, sve nam se čini lijepim i obećavajućim. Tijekom ovog razdoblja vrlo često oslabe budnost, oprez i objektivnost u prosuđivanju pa u ljudima i događajima ne vidimo ono što jesu, nego ono što bismo željeli vidjeti. Uza sve prednosti ovog razdoblja, potreban je oprez u prosudbama kako zbog neobjektivnosti ne bismo donijeli preuranjene zaključke i učinili prenapregnute korake koji bi mogli završiti lošim posljedicama.

Druga je krajnost razdoblje "sveopćeg lošeg raspoloženja" tijekom kojeg, ponekad i bez ozbiljnog razloga, osjećamo duboku emocionalnu izmoždenost, depresiju i pasivnost. Sve nam se čini sivim, teškim i dosadnim, imamo utisak da sva naša djela beznažno propadaju, nedostaci ljudi koji nas okružuju izgledaju veliki, u svemu vidimo samo ono crno i loše. Netragom je nestala naša životna radost, energija, optimizam, naša vjera u ljude. Ovo razdoblje karakterizira neobjektivnost u prosudbama, ishitrenost u zaključcima i nesigurnost u postupcima. Zbog našeg pesimizma, zbog toga što tada ljude, stvari i događaje vidimo isključivo u crnoj boji, ono moguće proglašavamo nemogućim, a rješivo nerješivim.

Između ovih dviju krajnosti postoji razdoblje potpune emocionalne ravnodušnosti i neosjetljivosti tijekom kojeg prestajemo doživljavati, osjećati i reagirati.

Ustrajnim naporom moramo kontrolirati sva tri emocionalna stanja. Naš zadatak je da u razdoblju "sveopćeg dobrog raspoloženja" pokažemo malo više opreza, budnosti i objektivnosti u prosudbama. Isto tako u razdoblju "crnog raspoloženja" treba pokazati više entuzijazma, energičnosti i elementarne dobrote. U razdoblju emocionalne ravnodušnosti bilo bi dobro imati otvorene oči, uši i srce, kako poslije ne bismo žalili za onim što nismo ni vidjeli ni čuli, i što smo zbog klonulog srca propustili.

Moramo znati da naš posao i naš odnos prema ljudima ne smiju ovisiti o promjenama našeg raspoloženja. Emocionalna se stabilnost postiže ustrajnim naporom koji iskazujemo u pobjeđivanju lošeg raspoloženja, osobito u onim aktivnostima i situacijama u kojima od našeg ponovo probuđenog entuzijazma, nade i vjere ovisi sudbina naših snova, sudbina drugih ljudi i naša vlastita sudbina.

MISLI TAKOĐER TREBA KONTROLIRATI

Svijet naših misli, to beskonačno i nepresušno vrelo, uvijek odražava našu percepciju vidljive i nevidljive stvarnosti, naš odnos prema ljudima i zbivanjima, prisutnost ili nedostatak dubokog razumijevanja zakonitosti i smisla postojanja. Iako bi, idealno, naše mišljenje trebalo biti garancija istinitog i objektivnog opažanja svega postojećeg, u praksi vrlo često sve zna biti potpuno suprotno: naše misli postaju izvor iluzija i neobjektivnog viđenja svijeta i događaja.

Ovdje ustrajnost napora treba biti usmjerena na to da naučimo izbjeći najomiljenije i najopasnije zamke u koje tako često upadamo. Ove zamke javljaju se kao "cikličke" ideje, ili jednostavno rečeno "kruženja".

Svaki put kada osjetimo da se nalazimo u vlasti "kruženja" koje nas dovodi do jednih te istih ograničenih zaključaka i reakcija, moramo pokazati upornost i snagom volje razbiti taj začarani krug. Umjesto da se stalno iznova vraćamo na istu temu i u beskraj prevrćemo iste misli održavajući tako jedno te isto stanje uma i srca – treba učiniti napor i stati.

Ukoliko želimo da takvi napori postanu djelotvorni, oni moraju biti odlučni i ustrajni. Osim snage volje potrebna je i iskrena težnja da naši zaključci odgovaraju istini i ispravnosti, a ne našim željama. Potrebna je istinska i stalna spremnost da ne stavljamo sebe i svoje interese u prvi plan. Očito je da ustrajnost na planu mišljenja mora sezati mnogo dublje. Ona je povezana s neprekidnom borbom s vlastitim egoizmom u kojoj snažna, iskrena ljubav i istinska dobrota imaju ne samo važnu, nego presudnu ulogu. Uostalom, kao uvijek i u svemu.

Što se tiče sposobnosti organizacije i kontrole vremena, uspjeh na ovom planu znači vještinu određivanja prioriteta. Mnogo toga ne uspijevamo učiniti i često važnije poslove ostavljamo za kraj. Do toga dolazi upravo zato što nemamo naviku svaki dan postaviti pitanje što je važno, a što nevažno, što može, a što ne može čekati, što se mora rješavati odmah, a što postupno. Ustrajni napori ovog tipa rezultirat će pravilnim

pristupom našim poslovima i obavezama, započeto ćemo privesti kraju i nećemo propustiti trenutke pogodne za optimalno rješavanje problema. Tako ćemo izbjeći pogreške da na situacije reagiramo ili prerano ili prekasno.

NEOPHODNO NADAHNUĆE

Ustrajnost u nastojanjima nema granica i zato ćemo ukazati samo na neke, za nas najvažnije i najaktualnije aspekte.

Potreban nam je stalni izvor nadahnuća kao duhovna hrana, i to u određenom ritmu. Moramo sebi omogućiti povratak izvorima kako bismo mogli činiti nove korake, biti u "svom elementu", iskazivati sposobnosti i težnje duboko skrivene u nama. Potrebno je znati zastati kako bismo osjetili sami sebe i ponovo se sjetili onih velikih ideja i snova kojima teži naša istinska priroda. Ustrajnost u impulsima nadahnuća sadrži u sebi pokušaj prisjećanja na to tko smo, otkuda smo došli i kamo idemo.

Još jedan za nas vrlo važan aspekt je ustrajnost u stalnom širenju horizonata, a za to je potreban svakodnevni ili bar povremeni, ali ritmični napor u spoznavanju i dubljem shvaćanju zakonitosti i smisla postojanja. To ne znači skupiti još informacija; to znači činiti stalni napor u promišljanju o onome što već znamo i probijati put k novoj spoznaji i novim horizontima koji će na kraju postati mnogo manje apstraktni.

Klasici drevne mudrosti ostavili su nam u nasljedstvo toliko lijepih i jednostavnih načina upoznavanja samoga sebe. Ustrajnost na duhovnom planu očituje se u drevnoj praksi: svaki dan, najčešće prije spavanja, promisliti o proteklom danu, a svako jutro odabrati vanjska i nutarnja pitanja na kojima ćemo raditi. Govorimo o vrlo dubokoj svakodnevnoj analizi u kojoj se razmatraju ne samo vanjski poslovi i obaveze, nego u prvom redu vrline, mane i drugi aktualni aspekti našeg unutarnjeg života i našeg odnosa prema svijetu koji nas okružuje. Trebamo obratiti pažnju na ono što smo uspjeli i što nismo uspjeli izraziti, u kojoj mjeri i u kojem obliku, koji su problemi i prepreke pritom nastali, kakvu pouku smo izvukli iz događaja tijekom dana.

Dakle, ustrajnost na duhovnom planu pretpostavlja i pokušaj da se svaki dan izvrši makar malo djelo putem kojeg bi se uspjeli malo uzdići.

Ponekad smo previše ravnodušni prema svemu. Možda zato što predugo ostajemo isti, predugo smo bez promjene. Ustrajnost u mijenjanju, ustrajnost u preporadanju tajna je koju ne treba objašnjavati riječima. Tko kroz to prolazi, taj zna. ☸

RUŽA

Martina Rafaeli

Koliko se lijepog, mirisnog i nadahnjujućeg krije u samo jednoj riječi: ruža! Kroz tisuće godina ruže su se iz prirode i vrtova uselile u priče i mitove, postale motiv umjetničkih djela, nadahnuće pjesnicima, botaničarima, vladarima... Najstariji slikani trag o ruži freska je iz 1700. g. pr. Kr. u palači kralja Minosa na Kreti, a zanimljiv je i pronalazak engleskog arheologa Williama Flindersa Petriea u piramidi u Hawari: vijenac od ruža spleten oko 180. godine, još uvijek u odličnom stanju. U poznatom Ratu ruža (1455. – 1485.) koji se vodio između dviju engleskih plemenitaških kuća za engleski tron, kuća Lancaster u svom je grbu imala crvenu ružu (*Rosa gallica officinalis*), a kuća York bijelu ružu (*Rosa alba semi-plena*). Nakon okončanog sukoba udružene crvena i bijela ruža pro našle su svoje mjesto na grbu Ujedinjenog Kraljevstva.

Sve ovo jasno govori o značaju ruža. Na Zapadu je ruža cijenjena poput lotosa na

Istoku i u trajnoj je i snažnoj vezi sa zapadnim čovjekom kao možda nijedan drugi cvijet.

Ruža pripada rodu *Rosa* iz porodice *Rosaceae* kojoj pripadaju gotove sve voćne vrste umjerenog pojasa sjeverne polutke: jabuka, kruška, šljiva, višnja, trešnja, badem, marelica, malina, kupina i druge. Rod *Rosa* broji oko 140 različitih vrsta s oko 13000 priznatih

uzgojenih podvrsta ruža. Najveći broj vrsta potječe iz središnje Azije, a manji broj iz Europe, Sjeverne Amerike i sjeverozapadne Afrike.

Pretpostavlja se da su najranije europske vrtne ruže, još iz vremena Rimljana, *Rosa gallica officinalis*, nazvana još i Apotekarskom ružom zbog uporabe u apotekarstvu, te *Rosa alba*. Križari su sa svojih pohoda donijeli i druge vrste, a najslavnija je od njih Damaška ruža, koja je ime dobila po sirijskom gradu Damasku gdje je poznata od najstarijih vremena.

Ne zna se od koje je divlje vrste nastala prva ruža pa tu prazninu ispunjavaju mitovi i legende. Jedna od legendi kaže da je prije nego što je postala zemaljskim cvijetom, ruža rasla u rajskim vrtovima, bez trnja. Nakon što su prvi ljudi istjerani iz raja, ruža je dobila trnje da bi podsjetila ljude na njihov grijeh, dok su njezina ljepota i miris ostali kao spomen na izgubljeni raj. *Per aspera ad astra* (Preko trnja do zvijezda) postalo je krilaticom čovjekovog zemaljskog puta.

Grčka mitologija vezuje nastanak ruže uz božicu ljubavi i ljepote Afroditu, međutim, postoji i mitska priča prema kojoj ju je ipak stvorila Chloris, božica cvijeća. Chloris

(rimska Flora) jednog je dana prolazeći šumom pro-našla beživotno tijelo lijepe nimfe. U pomoć je pozvala Afroditu kako bi joj podarila nov život i ljepotu, boga Dioniza kako bi svojim nektarom podario novom životu sladak miris, i tri Gracije koje su joj podarile ljupkost, vedrinu i gracioznost. Bog vjetra Zefir otpuhnuo je tamne oblake kako bi Apolon obasjao nimfu Sunčevim zrakama i omogućio joj, sada oživljenoj kao cvijet, da procvjeta. I tako se rodila ruža...

Ruže su istodobno bile posvećene Afroditi i Ateni – ljubavi i mudrosti. Mit kaže da je ruža prvotno bila bijeli cvijet, ali kad je Afroditin miljenik Adonis smrtno ranjen, božica mu je potrčala u pomoć i pritom se ozlijedila na trn. Njezina božanska krv obojila je ruže koje su joj nakon toga posvećene.

Ruža se često spominje u antičkim zapisima. Grčki pjesnik Anakreont sastavio je u V. st. pr. Kr. odu u slavu ruži i njezinoj ljepoti, čarobnom mirisu, snazi kojom liječi i značenju u svijetu bogova. Sapfo ju je nazvala kraljicom cvijeća: *Da je Zeus želio postaviti kraljicu nad cvijećem, ta kruna bi pripala ruži...* Herodot piše o vrtovima frigijskog kralja Mide... *gdje ruže rastu same od sebe, svaka nosi po šezdeset cvjetova i izvanredno mirišu...* Teofrast je zapisao da su u Adonisovim vrtovima u srebrnim posudama uzgajane posebno lijepe ruže – zbog mirisa za koji se vjerovalo da rastje-ruje bolesti, ali i za potrebe izrade cvjetnih vijenaca kojima su se uveličavale razne svetkovine. Također je dao botanički opis ruža koje su rasle u Egiptu i Grčkoj. Na Istoku Konfucije opisuje ljepotu ruže koja se uzgaja u carskim vrtovima.

U Rimu je ruža bila omiljeni cvijet kako ljudi tako i

bogova. Ružama su se kitili vojskovođe, a njene su latice uljepšavale brojne svetkovine i gozbe. Cvijet ruže bio je posvećen božici Veneri kao simbol ljepote, Kupidu kao zalag ljubavi, božici zore Aurori zbog svoje ljepote u ranojutarnje sate, te bogu tišine Harpokratu čime postaje simbolom čuvanja tajni. Ruža položena na stol ili vijenac od ruža obješen na ulazu u prostoriju upozoravali su prisutne da se za sve što je izgovoreno za tim stolom ili u toj prostoriji tražila prisega na šutnju, za što se koristio izraz *sub rosa* ("pod ružom").

Nakon pada Rimskog Carstva čuvari antičkih znanja postali su

kršćanski redovnici. Novi svjetonazor nije odobravao uzgoj ruža za svjetovne potrebe, međutim, uzgajali su ih u samostanskim vrtovima uz ljekovito bilje, u posebno ograđenim gredicama, tzv. ružarijima. Ruža je u samostanskim vrtovima uživala posebno mjesto jer je bila posvećena Djevici Mariji koju su nazivali *La Rosa Mystica* ili Mistična ruža otkupljenja, a koja simbolizira sam život – ljubav i mudrost, ljepotu i čistoću, bol i smrt. U kršćanstvu se simbolizam ruže izjednačuje sa simbolizmom srca te ona predstavlja posudu koja sadrži krv – nositeljicu života (sveti gral). Marijine svetkovine slave se u svibnju, mjesecu ruža, a postojao je i stari običaj da se u grobove redovnica stavlja kruna od trnovitih grana bijele ruže koja označava nevinost i čistoću koju su redovnice sačuvale kroz različita iskušenja.

Ruža je nezaobilazan motiv i u sufizmu. Priča iz te tradicije kaže da je crvena ruža nastala kao plod ljubavi slavuja i bijele ruže. Ova je ptičica u žaru ljubavi zagrlila ružu i ozlijedila se na njen oštar trn. Svojom krvlju ranjeni je slavuj natopio bijele latice ruže i dao joj boju svog srca. Ružičnjak u sufizmu simbolizira vrt kontemplacije, a ruža ima duboko mistično značenje. Perzijski pjesnik-mistik Saadi Širazi u svom djelu *Ružičnjak* piše: *Pošao sam u vrt brati ruže, ali me miris ružina grma opio...* Put praktičnog misticismizma koji je u XII. stoljeću utemeljio Abdelkadir Gilani nazvan je Sebil-el-Ward ("Put ruže"), a samog su Gilanija nazivali

Ružinim svjetlom. Sufijski su pjesnici koristili simbol ruže za izražavanje mistične čežnje za Bogom; njima je ruža bila simbol skrivenih znanja i mudrosti te postignuća savršenog jedinstva s Bogom.

Alkemičari su ružu nazivali *flos sapientiae*, cvijet mudrosti, a svoje rasprave "ružama mudraca". Većina tih ruža ima sedam latica, a svaka je evocirala jednu kovinu ili jednu radnju alkemičarskog djela. U alkemijskom tajnom jeziku često je prisutan Crveni kralj i Bijela kraljica. Njihovo sjedinjenje izražava se simbolom ruže. Ružu također nalazimo i u tarot karti koja prikazuje Smrt, gdje je ruža simbol vječne obnove pojavnog svijeta.

Kao simbol tajne, ruža je uz križ glavni simbol tajnih društava, posebno Reda Ruže i Križa, Rozenkrojčera, kojima križ simbolizira ljudsko tijelo, a ruža individualno razvijanje svijesti. Za Angelusa Silesiusa, njemačkog mistika i pjesnika iz XVII. stoljeća, ruža je slika duše.

Širenje uzgoja ruža u Francuskoj početkom XIX. stoljeća, a zatim i po čitavoj Europi, može se zahvaliti carici Jozefini, Napoleonovoj supruzi, koja je pokraj dvorca Malmaison dala zasaditi sve tada poznate vrste ruža. Godine 1805. francuskom umjetniku Pierru Josephu Redouteu carica je naložila da naslika svaku ružu koja raste u Malmaisonu. Od sto sedamdeset portreta ruža nastala su tri sveska *Les Roses*, a reprodukcije tih slika još uvijek su vrlo omiljene.

Ruža je naša lijepa pratilja kroz stoljeća povijesti. Padom Rimskog Carstva raskošne su se i mirisne ruže povukle iz svjetovnog života u zatvorene samostanske vrtove u kojima su njegovane zbog simboličke veze s Djevicom Marijom. S vremenom je ruža pronašla svoje mjesto i u dvorskim vrtovima, mjestima susreta vitezova i dama; tada je utkana u trubadursku poeziju i postala je pojmom uzvišenih osjećaja.

Približavanjem modernog doba, ruža sve više postaje simbolom zemaljske ljubavi i ljepote, ali ostaje najpoznatiji i najcjenjeniji cvijet koji uvijek iznova oduševljava. ♀

LANCELOT BROWN

Otac modernog vrta

Stela Zorić

Velike kuće Engleske, kao što su Petworth House, Hampton Court, Blenheim Palace ili Richmond Palace, okružene su vrtovima koji se ubrajaju među najljepše u svijetu i smatraju idealima krajobrazne arhitekture. Svaki od navedenih vrtova je poput bajkovite pastoralne scene sa živopisnim jezerima, potocima koji lagano teku blagim padinama, s livadama prepunim cvijeća, drvećem koje stvara sjenu na zelenim travnjacima. Nije lako zamijetiti da ove vizure, tako harmonične i oku ugodne, nisu rezultat rada prirode nego detaljnog i dugotrajnog planiranja jednoga čovjeka – Lancelota Browna.

Lancelot "Capability" Brown rođen je u Kirkharleu u Northumberlandu 1715. godine. Služio je kao vrtlarski šegrt u službi Sir Williama Lorainea, odakle je prešao u Wotton, a zatim se pridružio vrtlarskom osoblju lorda Cobhama u Stoweu u pokrajini Buckinghamshire. Tamo je služio pod Williamom Kentom, jednim od utemeljitelja novog engleskog stila uređenja krajobraza. Kent je postao Brownov najveći učitelj i blizak prijatelj. U Stoweu je Brown bio odgovoran za realizaciju Kentovih nacrti, i malo-pomalo Lord Cob-

ham mu je dopustio da preuzme poslove za njegove prijatelje iz aristokratskog kruga.

Lord Cobham umro je 1749. godine, a Brown je dvije godine kasnije napustio Stowe da bi ustanovio vlastitu praksu sa sjedištem u Londonu. Prvo mu je

postignuće bilo jezero u Wakefield Lodgeu za vojvodu od Graftona; bio je toliko uspješan da je pozvan da preinači park poznate palače Blenheim u Woodstocku. Tamo je majstorski stvorio jezera pored mosta arhitekta Johna Vanbrugha i gotovo

potpuno izbrisao ranije geometrijske nasade.

Aristokracija ga je neizmjereno cijenila i tražila njegove usluge, a procjenjuje se da je stajao iza preko sto sedamdeset vrtova koji okružuju najljepše ladanjske kuće i imanja u Britaniji. Bio je toliko na glasu da je gotovo nemoguće pronaći istaknutu kuću tog vremena čiji vrt nije dizajnirao. U to je doba stekao osebujni nadimak *Capability* (sposobnost, mogućnost) zbog njegove navike da klijentima govori kako njihovi vrtovi imaju "velike potencijale".

Razlog Brownova golemog uspjeha bio je taj što je u potpunosti promijenio prevladavajući trend u oblikovanju krajobraza 18. stoljeća. Najvećim arhitektom toga vremena smatrao se André Le Nôtre, kreator sjajnih i veličanstvenih vrtova u Versaillesu u Francuskoj. Le Nôtre je svojim uređenjima krajobraza prirodi nametao arhitektonski obrazac i njegovi vrtovi nisu imali spontani, prirodni izraz, već geometrijski, simetrični i vrlo formalan izgled.

Za razliku od Le Nôtre, Brown je bio istinski impresionist, zaljubljen u prirodu oko sebe, u kojoj je uvijek vidio nadahnuće. Brown je smatrao da vrt ne smije biti samo funkcionalno okruženje velikih kuća, već mora posjedovati određenu ljepotu i u ljudima izazivati estetske osjećaje i ugodu.

Brownov stil odiše jednostavnošću i elegancijom. Svladao je umjetnost stapanja vrtova s okolnim prirodnim krajolikom i seoskim okruženjem. Njegovi vrtovi su mjesta širokih, valovitih travnjaka s vijugavim nizovima drveća, zasađenim s najvećom pažnjom kako bi se stvorio dojam romantičnog prirodnog prizora. Nasadi drveća se vizualno otvaraju kako bi se pružio pogled na zanimljiva mjesta, često klasične hramove, mostove ili spomenike. Sve je bilo pomno zamišljeno kako bi se stekao doživljaj prirodne ljepote.

Sredstva koja je Brown koristio bila su iz prirode: nije koristio ni rezbareni kamen ni arhitektonske oblike, već se ograničio na travnjake; vodene povr-

šine (najčešće kaskadna jezera koja se protežu na više razina, ostavljajući dojam puno veće vodene površine koja prolazi kroz park); nekoliko vrsta drveća koja se sade pojedinačno ili u grupama; te valovitosti terena. Često je koristio niske ograde utonule u zemlju koje su omogućavale različitim dijelovima vrta da ne izgledaju odvojeno, već kao jedinstvena harmonična cjelina.

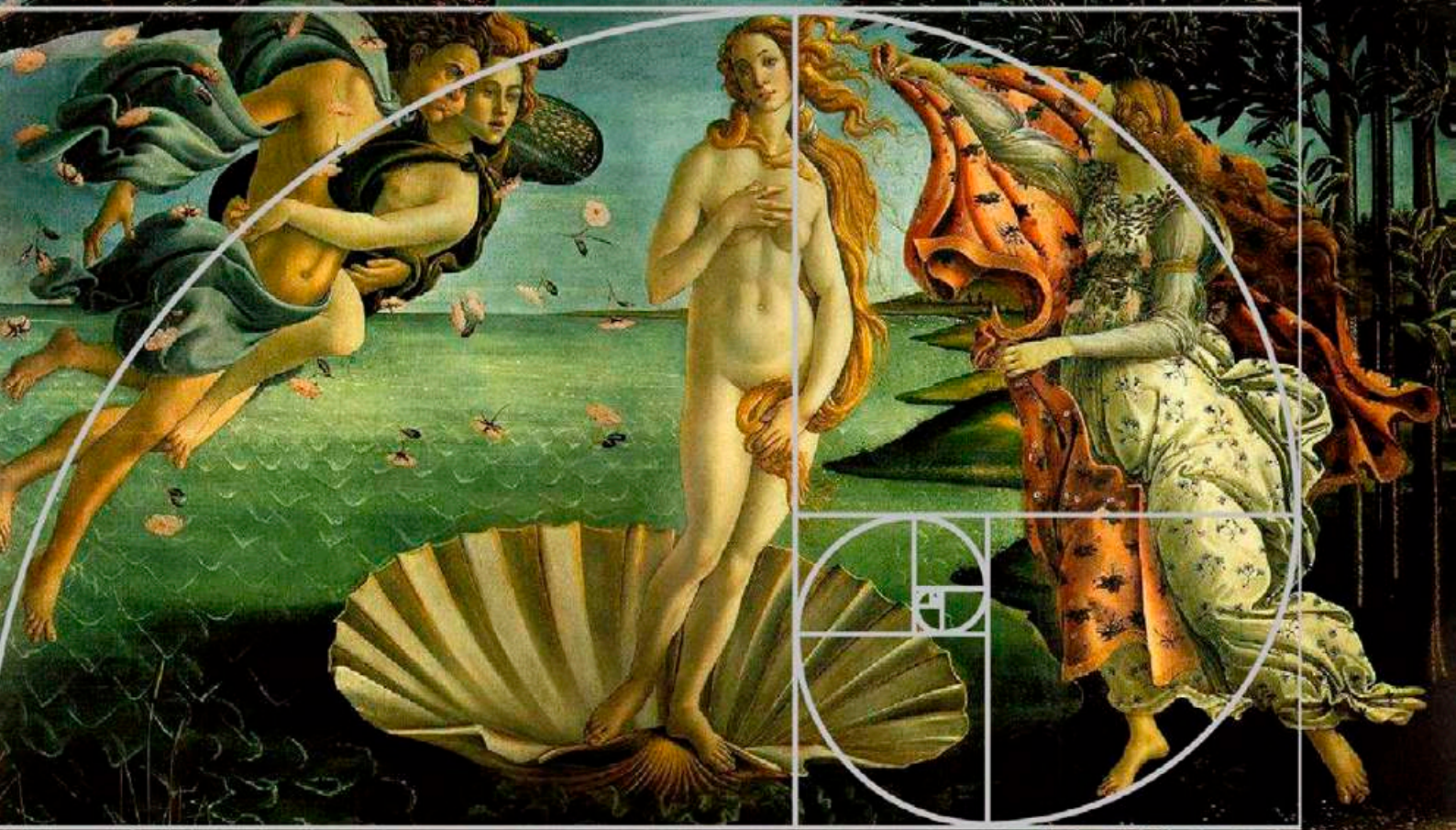
Pomoću tih elemenata kreirao je naizgled jednostavne skladne uzorke bez očite simetrije. Radio je po cijeloj Engleskoj, u često nepovoljnim klimatskim uvjetima, po kiši, snijegu i ledu, s ograničenim tehničkim mogućnostima. Mijenjanje tokova rijeka, pomicanje humki, stabala, kreiranje novih dolina, rad na ne uvijek pitomom tlu, uzgajanje biljaka koje nisu uvijek bile autohtone u Engleskoj – sve su to bili izazovi s kojima se morao suočavati.

Unatoč različitim preprekama, Brown je ustrajao i uvijek nalazio način da unaprijedi već postojeći krajolik – njegov pristup radu bio je kreativan i konstruktivan. Sve što je radio bilo je u potpunosti u skladu s okolnom prirodom, a njegovi vrtovi su istovremeno bili odraz naručitelja, prilagođeni kući uz koju se nalaze i, najviše od svega, izraz dubokog osjećaja za harmoniju i ljepotu njihova arhitekta-stvaratelja.

Brown je 1761. godine postao glavnim vrtlarom u palači Hampton Court, iako je nastavio i svoju privatnu praksu. Bio je iznimno velikodušan te često nije naplaćivao svoj rad.

Krajolici prirodnog izgleda koje je stvorio i oblikovao održavaju se u vrtovima širom Engleske i danas. Umro je 6. veljače 1783. u Londonu, ostavivši za sobom iznimno bogato naslijeđe u povijesti engleskog vrtlarstva. 🏡

BOTTICELLI

FILOZOF LJUBAVI

Isabelle Ohmann

Danas se najviše divimo Botticellijevim istančanim slikama prožetim simbolizmom, no zaboravlja se da je pripadao živom intelektualnom krugu renesansne Firence.

Rođen u Firenci 1444./1445. godine, Alessandro (Sandro) Filippi, poznat pod imenom Sandro Botticelli, isprva je krenuo učiti zlatarski zanat, a slikarstvo ga je privuklo tek kasnije, tijekom adolescencije. Najprije se pridružio dominikancu Filippu Lippiju (1406. - 1469.), a kasnije je pohađao Verrocchijevu radionicu u društvu Ghirlandaia, Lorenza di Credija, Perugina i Leonarda da Vincija (1452. - 1519.) s kojim se i sprijateljiio.

Tijekom rada u Verrocchijevoj radionici upućen je u razne slikarske tehnike i harmoniju boja, ali i u tajne suptilne primjene božanske proporcije ili zlatnog reza, tog savršenstva koje se osjeća u *Poklonstvu Mudraca*, *Proljeću* i *Rodenju Venere*. Botticellijevi radovi odišu svježinom boja, profinjenom ljepotom lica i elegancijom linija, a mnogi među njima predstavljaju značajko uprizorenje načela neoplatoničke filozofije.

Njegovo je slikarstvo istovremeno i profinjeno i intelektualno, što je u raskoraku s novim strujanjima koja su nekoliko desetljeća kasnije oživjeli da Vinci, Raphael i Michelangelo.

Botticelli je cijeli svoj životni vijek proveo u Firenci, osim jednog kraćeg boravka u Rimu oko 1481. godine, kada je na zahtjev pape Siksta IV. majstorski naslikao nekoliko prizora u Sikstinskoj kapeli. Oko 1490. započeo je raditi na ilustriranju Danteove *Božanstvene komedije*, djelu koje ga je zaokupljalo sve do smrti 1510. godine.

Kulturni krug u Firenci

Botticelli nije izrastao u genija naukovanjem u radionicama slikarskih majstora, nego zahvaljujući snažnom podstreku koji je dobio u firentinskoj platoničkoj Akademiji koja je okupljala umjetnike, pisce, znanstvenike. Tamo se u duhu neoplatonizma oblikovao jedan novi svjetonazor koji je nastojao povezati grčko i rimsko kulturno nasljeđe s kršćanstvom.

U Firenci je posjećivao filozofe poput Marsilija

Ficina koji je razvio filozofske postavke renesanse proživši ih neoplatonizmom. Nadahnuo ga je i Alberti, autor jedne rasprave o slikarstvu koja ga je pratila kroz cijeli život. Ta je knjiga probudila u njemu dvije ambicije: da se jednog dana izjednači s pjesnicima u izrazu simboličkih slika i da postane novi Appelle, najpoznatiji antički slikar, čije su mrtve prirode bile tako žive da su mogle prevariti čak i ptice.

Pjesnik Angelo Poliziano, koji je također bio član Akademije i učitelj djece Lorenza Veličanstvenog, nadahnuo je njegove najsmjelije alegorijske kreacije.

Neoplatonizam, ljepota i ljubav

Intelektualni, moralni i duhovni utjecaj ovog platoničkog kruga na kulturni život Firence bio je golem. Tamo su se u prvom redu proučavale osnovne postavke neoplatonizma, u čijem središtu pozornosti su ljepota i ljubav.

Ljubav je, kako to u *Gozbi* tvrdi Platon, *metaxu*, odnosno posrednik između osjetilnog i inteligibilnog svijeta, tj. svijeta ideja i principa koji upravljaju svijetom. Ljubav omogućava pronicanje u misterije univerzuma. Ona uzdiže dušu iz materijalnog u božansko. Zbog toga mali amoreti (kupidoni), često zastupljeni u renesansi, imaju krila kao i Eros.

Ljubav se rađa iz želje za ljepotom, kako kaže Platon u *Gozbi*: *Ljubav je želja, čežnja probuđena Ljepotom*.

Lijepo ne predstavlja isključivo skladan spoj dijelova. Lijepo je sjaj i zračenje božanskog, a umjetnost koja stvara ljepotu, ima skriveni smisao koji uzdiže dušu.

Botticelli u *Proljeću* prikazuje tri esencijalna koraka u metamorfozi duše filozofa, zaljubljenika u mudrost, koji probuđen ljepotom, mora u sebi uspostaviti jedinstvo da bi ostvario svoju potragu za istinom.

Botticelli, slikar idealne ljepote

Traganje za idealnom ljepotom bio je velik izazov svim slikarima visoke renesanse (Rafael, da Vinci, Michelangelo), dok je Botticelli bio gotovo opsjednut tim traganjem.

Njegove slike prepune su idealiziranih prikaza žena. Bilo da se radi o Veneri ili Djevici Mariji, predodžbe su to uzvišene ljubavi. To je kontemplacija ljepote žene koja oduševljava dušu i uzdiže je do tajne božanskog.

Dovoljno je promatrati lica na njegovim slikama da se uoči njihova, skoro prirodna, idealizacija: mitološki likovi (*Radanje Venere*), religijski (*Veličanstvena*

Madona) ili portreti suvremenika (*Portret djevojke*) nakon 1480. godine.

Genijalnost umjetnika sastoji se u tome da, osjetivši ljepotu svijeta i bića koja ga okružuju, naslika ono nešto još dalje od te vidljive ljepote i tako ideal lijepog učini dostupnim svima.

Umjetnik kao mag

U ovom uzdizanju duše od lijepog ka dobrom, umjetnost, a posebno slikarstvo, predstavlja ne samo estetski, već i etički i duhovni put. A umjetnik je njegov glasnik. On, kao takav, ne može biti isključivo vrstan tehničar. Kako bi svoje djelo oblikovao u materiji, on mora pronaći i dohvatiti idealne forme.

Umjetnikovo djelo tako postaje odraz jedne više ideje, a ne jedne individualne zamisli. Svojom simboličkom porukom i svojom estetskom vrijednošću ono ostavlja osobit utisak na dušu i dovodi do njezinog oslobađanja.

Botticelli se na taj način pokušao uzdići do stanja kada umjetnik, slikajući očima duše, a ne fizičkim očima, postaje na neki način prorok božanskog. Umjetnik, poput kakvog maga, čini da se u očima ljudi kroz ono lijepo pojavi duhovno. ☸

S francuskog prevela: Vesna Perhat

*Liječnik treba biti sluga prirode,
a ne njezin neprijatelj;
on je mora voditi i usmjeravati
u njezinoj borbi za život...*

Paracelzus